

Deut; 5:16.

Tiszteld atyádat és anyádat! – vajon miért pont ezzel kezdi az emberi kapcsolatok tárgyalását? Hát csak azért, mert ezzel kezdődik az élet! Egy apával és egy anyával kezdődött valamennyiünk élete. A parancsolat az életünk kezdetére mutat rá, s kiderül, hogy az életünk nem velünk kezdődött. Nem azzal, hogy öntudatra ébredtem, és kitaláltam magam. Nem. Hanem azzal, hogy volt egy apa és egy anya, akik szerették egymást, és volt bennük annyi önzetlenség és Isten életparancsa iránti engedelmisség, hogy világra hoztak engem. Életem tehát mások, rajtam kívülálló személyek szeretetében, áldozatában gyökerezik. S ezt a származást végig lehet vezetni így Ádámon és Éván keresztül egészen az Istenig. Tőle, de emberek közreműködésével származok én is. Életemet ebben az összefüggésben értelmezhetem helyesen, mert ahhoz, hogy megértssem, miért vagyok itt, látnom kell azt az utat, amely ide, az én életemhez vezetett. S ez az út a család, az őseim és a közvetlen szüleim. Hogy mennyire fontos ez saját magunk megértéséhez, abból láthatjuk, ha az örökbefogadott gyerekekre gondolunk. Amikor eljön a pillanat az életükben, mikor megtudják, hogy akik nevelik őket, nem a vérszerinti szüleik, csillapíthatatlan vágyat éreznek, hogy megismerjék a vérszerintieket. Vajon miért? – Mert Isten egy folyamatba teremtett bele minket, a nemzedékek folyamába. És ez a folyam éppúgy hozzám tartozik, mint a kezem vagy a lábam. A teljességérzethez kell, hogy a nemzedékek kapcsolódjanak egymáshoz, mert egymásban gyökereznek.

Tehát azért foglalkozik az első „emberközi” parancsolat a szülőkkel, mert a szülők az első emberi kapcsolatunk. És nagyon fontos ezt még egyszer mondani: a szülők! Mindkettő, és nem csak az anya. A parancsolat nem véletlenül mondja az apát és az anyát is. S ráadásul az apát előbb. Ne higgyétek azt, hogy az ókori patriarchyizmusnak a fennmaradt csökevénye ez. A Biblia annyiszor felrúgja a korviszonyokat pl. pont a nők javára, hogy itt is simán megtehetné. De Isten direkt beszél mindkét szülőről, és az apáról először. Direkt, mert mi az apákat hajlamosak lennénk elfelejteni. Isten viszont tudja, hogy beteg az apa nélküli társadalom. Isten tudja, hogy egy gyermek születéséhez két ember kell. Egy apa és egy anyja. Persze ezt még nagyjából mi is tudjuk, bár vannak nők, akik férj helyett inkább egy génbankot keresnének fel. De Isten ennél többet tud. Ő tudja azt is, hogy egy gyermek egészséges fejlődéséhez is két felnőtt, egy apa és egy anya kell. Mert ketten tudják a maguk különböző tulajdonságaikkal és az egymás iránt megélt szeretetükkel gyermekük felé tükrözni az Istent. Mert „*Megteremtette Isten az embert a maga képmására, Isten képmására teremtette, férfivá és nővé teremtette őket*” (1Móz. 1.27).

Az első emberkapcsolatunk tehát az apa és az anya. És azt az útmutatást kapjuk ehhez a kapcsolathoz, hogy tiszteljük őket. Gyerekként egyébként meg is van bennünk erre a hajlam. A szülőket hatalmasnak és jónak látjuk, és szívesen tiszteljük őket, de azért nagy szükség van a nevelésre is, mert a tisztelet hajlama hamar elenyészik. A Biblia viszont azt mondja, tiszteletre kell nevelni a gyerekeket. Tudom jól, hogy ma ez nem trendi. Ma a szülő legyen „jőfej”, legyen a gyerek legjobb barátja. Ma, ami tiszteleten alapul, minden gyanús, autoriter, és a huszadik század reformpedagógiai mozgalmainak átkát hordozza. Ma a tiszteletlenség korát éljük. Persze ez se véletlen, hisz a korábbi korok meg olyan gátlástalanul éltek vissza olykor a gyermeki, máskor meg az alattvalói tisztelettel, hogy az se csoda, ha az embereknek elegük lett belőle. Viszont a Biblia tanítását nem nagyon érdekli, hogy nekünk éppen mikor miből lett elegünk. És a Biblia a szülőkre bizza, hogy a gyermekükben a tiszteletet kialakítsák. És Isten azt is elmondja nekünk, hogy hogyan. Nézzünk ebből pár részletet: „*Neveld a gyermeket a neki megfelelő módon, még ha megöregszik, akkor sem tér el attól.*” (Péld. 22.6) Tehát a Biblia felhívja a gyerek életkori és személyiségbeli sajátosságaira a figyelmet. Nem lehet mindenkit pont ugyanúgy nevelni, mindenkit személyre szabottan, a „neki megfelelő módon” kell nevelni. De azért mond olyanokat is, amik általánosságban is igazak. „*A gyermek szívéhez hozzátartozik az ostobaság, de a fenyítő bot kiűzi belőle.*” (Péld. 22.15) Ne higgyük azt, hogy itt valami családon belüli szadista erőszakról van szó. De szó van szeretetből fakadó, szigorú nevelésről. Kiderül ez a következő idézetből: „*Aki kíméli botját, gyűlöli a fiát, de aki szereti, idejében megfenyíti.*” (Péld. 13.24) A fenyítés tehát nem haragból, nem indulatból, nem türelemvesztésből fakad, hanem szeretetből. Aki szereti, idejében megfenyíti. Idejében, tehát, amikor a gyereken a bűn még nem lett rögzült jellemhibává, s idejében, mikor a szülőben még a szeretet érzését nem írta felül a düh. S az ilyen nevelésnek jó eredménye lesz, mert „*a kényeztetett gyermek szégyent hoz anyjára*” (Péld; 29:15), *de ha fegyelmezed fiadat, akkor nyugodt lehetsz felőle, sőt örömet találsz benne* (vö. Péld; 29:17). És ez itt a lényeg. Mert Isten azt akarja, hogy a nemzedékek szeressék és segítsék egymást, és örömet jelentsenek egymás számára. Ehhez viszont szükséges neveléssel kimunkálni a szülők iránti tiszteletet, mely egyúttal bevezet minket az Isten iránti tisztelet világába is.

De mit is jelent egy gyerek számára a szülei iránti tisztelet? Mi is az tulajdonképpen, amit meg kell tanítani neki. Elsősorban is a szófogadást. Tudjuk jól, nem is olyan egyszerű tudomány. Mégis szükséges, hogy amikor az járda széléig elszaladt a gyerek, és rászólok, hogy állj, megálljon még akkor is, ha ő nem látja az autót, mely veszélyezteti az életét. Pedig „*de jó lenne leszaladni*”. S ugyanígy később. Akkor is tanuljon a szülő biztatására, ha de jó lenne valami mást csinálni, és így tovább. Mert így tanulja meg, hogy legyen önfegyelme, és tudjon Istennek is engedelmeskedni akkor, amikor a kísértő sokkal vonzóbb ajánlattal csábítja a csapdáiba. És jelent a tisztelet szófogadáson kívül szép beszédet is. *Nekem még volt olyan osztálytársam, aki „tetszikelte” a szüleit. Nekem ez furcsa volt, noha az én szüleim se tegezték a szüleit.* Nem állítom, hogy ezen múlik. De akár ezekkel a formákkal, akár másokkal, de mindenképpen meg kell tanítani a gyereket arra, hogy szépen beszéljen a felnőttekkel, s legszebben a szüleivel. A szülő nem a gyerek pajtása, főleg meg nem kapcarongya, úgyhogy ne is beszéljen úgy vele. De hogy erre megtanítsuk-e gyerekeinket ebben a tiszteletellenes korban, ez rajtunk, szülőkön múlik.

Sokat beszéltem a gyerekekről, pedig a parancsolat igazában a felnőtteknek szól. S nem csak úgy, hogy követelje meg mindenki a saját gyerekeitől a tiszteletet, hanem úgy is, hogy a felnőtt embernek is vannak szülei. S igaz, a felnőtt már nem tartozik engedelmességgel szüleinek, de azért vannak neki is kötelezettségei. A mondat mindkét része hangsúlyos. Kezdjük az elején! A felnőtt már nem tartozik engedelmességgel a szüleinek. Szörnyű az, amikor egy gyerek nem akar felnőni. És szörnyű, amikor egy szülő uralkodni akar a már családos gyermekén is. Az az egészséges, ha a gyerek a saját lábára áll, azaz eltartja magát, különköltözik, családot alapít, és felelősséget vállal az életéért. A szülő pedig ezt nem akadályozza, hanem segíti, sőt – ha kell – noszogatja, és innentől kezdve már nem akar beleszólni gyermeke életébe. Eljön az idő, amikor már Istenre kell bízni a gyermeket, s ha nagyon nem rontottuk el, akkor Isten segítségével boldogulni fog önállóan. *Édesapámnak egy nagynénje mesélte egyszer, hogy fiatal korában összeveszett a férjével, és eldöntötte, hogy hazaköltözik. A szülei azonban azzal fogadták, hogy „Jó van lányom, most már este van, maradhatsz holnapig, aztán menj szépen haza az uradhoz, és éljetek békességben”. Más választás nem lévén vissza is ment, s éldegélt is a férjével békességben még vagy ötven évet. Szemlátomást még szerették is egymást. De a szülők nagyon jól tették, hogy nem ők akarták megoldani a „lányuk” problémáját, s nem engedték, hogy a férjes asszonyból ismét az ő kislányuk legyen.* Fel kell a gyerekeknek nőni. Viszont a felnőttek is vannak kötelezettségei a szüleivel szemben. Továbbra is szépen kell velük és róluk beszélni, és szükség esetén gondoskodni kell az idős szülőkről. Nem föltétlen könnyű feladat ez, s lehet a már idősödő gyerekeknek nem is igen van kedve hozzá. De Isten parancsa világos: Tiszteld atyádat és anyádat, hogy hosszú ideig élhess a földön.

Egyszer fiatal suhancok szálltak fel a tömött villamosra. Fáradtak voltak, de bosszúságukra nem volt ülőhely. Az utolsó helyet egy idős néni foglalta el az egyikőjük elöl, mire az nagyhangon arról kezdett beszélni, hogy minek van annyi öreg, s hogy szerinte be kéne vezetni, hogy a hatvan év felettieket a társadalom injekcióval megöli, mint a kutyákat. A néni mosolyogva felnézett rá, és ezt mondta: Teljesen igaza van fiatalember. Remélem, mire maga hatvanéves lesz, addigra be is vezetik. A néni válasza a lényegre mutatott rá. Ha felmondjuk a nemzedékek közti szolidaritást, ha nem tudjuk tisztelni egymást, akkor a saját életünket rontjuk, akár rövidítjük meg. S az előző sztori csak egy buta kis anekdota volt. De voltak társadalmak, például Kambodzsa, ahol nem tisztelték az idősek tudását, hagyományát, sőt életét sem. Tizenéves brigádokkal gyilkoltatta a hatalom az idősebbeket. De nem lett jó dolguk és hosszú életük nekik sem a földön. Mert embereket, akár nemzedékeket az ördög akar szembeállítani egymással. De az ördög szolgálatában nem lesz boldog, hosszú élet. Isten viszont azt akarja, hogy az emberek, a nemzedékek szeressék, tiszteljék és segítsék egymást. Segítsék „életadással”, neveléssel, önállósodni hagyással és gondoskodással. Mindig úgy, ahogy éppen szükséges. És mindig egymás iránti tisztelettel és sok-sok szeretettel. Ámen.

1. Még ha a főhangsúly az első kőtáblán az istenkapcsolaton és a második kőtáblán az emberkapcsolaton is van, akkor se lehet azt mondani, hogy az Isten- és az emberkapcsolat független lenne egymástól. Keressetek példákat az első négy parancsolatban arra, hogy az emberi kapcsolatokról is szól! S nézzétek meg az 1Jn; 4:20 alapján, lehet-e úgy az emberek ellen vétkezni, hogy azzal ne sérülne az Istennel való kapcsolatunk is!
2. Olvassátok el a Heidelbergi Káté 104. kérdését és feleletét!
 - a) Te hogyan viszonyulsz a tekintélyekhez? Könnyű elfogadnod és tisztelned a tekintélyt? Mik a valódi tekintélyek, amelyeket szerinted tisztelni kell, és mik a hamis tekintélyek, akik jogtalanul követelnek magunknak tiszteletet?
 - b) Milyen (volt) a szüleiddel való kapcsolatod? Tisztelted őket? S ők megkönnyítették ezt azzal, hogy tiszteletreméltók voltak? Esetleg okoztak neked olyan lelki sérüléseket, melyek nehezítik a tiszteletet?
 - c) Könnyű volt leválni róluk mikor felnőttél? Vagy még később is irányítani akarták életedet?
 - d) Hogyan gondoskodsz (gondoskoddál) idős szüleidről?
 - e) Nézzétek végig a Példabeszédekből való idézeteket, és gondoljátok át ennek fényében gyermeknevelő gyakorlatokat!
 - f) Szerinted mennyire segíted neveléseddel azt, hogy majd az intézményekben hatékonyan tudják vezetni gyermekedet a tudásszerzés útján?